

УДК 930:004

О. Л. Калашникова, доктор філологічних наук,
завідувач кафедри гуманітарної підготовки
та митної ідентифікації культурних цінностей
Університету митної справи та фінансів

СТАНДАРТИЗАЦІЯ КАТАЛОГІЗАЦІЇ АРТЕФАКТІВ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Досліджено сучасний стан обліку артефактів в Україні та можливості захисту і збереження культурної спадщини держави в умовах збройного конфлікту. Визначено міжнародні стандарти щодо каталогізації культурних цінностей (нормативно-правові акти ЄС, ЮНЕСКО, ВМО ICOM). Здійснено порівняльний аналіз вітчизняної та міжнародної систем обліку й опису об'єктів культури. Запропоновано можливі шляхи вдосконалення української системи каталогізації з урахуванням міжнародних стандартів. Окреслено завдання, виконання яких сприятиме захисту і збереженню культурних цінностей України в умовах збройного конфлікту.

Ключові слова: ICOM (Міжнародна рада музеїв); облікова ідентифікаційна картка; облік артефактів; експортний сертифікат; стандартизація каталогізації артефактів.

The article examines the current state of the artifacts accounting in Ukraine and the possibilities of the protection and preservation of cultural heritage of the state in a situation of armed conflict. According to international standards for cultural values cataloging (regulations of the EEC, UNESCO, WCO, ICOM) the comparative analysis of national and international accounting and description of cultural objects systems was made. In the article the possible ways to improve the Ukrainian system of cataloging according to the international standards is proposed, the tasks which contribute to the protection and preservation of cultural values of Ukraine in a situation of armed conflict is outlined.

Key words: ICOM; Object ID; artifacts accounting; export certificate; standardization of artifacts cataloging.

Постановка проблеми. Збереження культурної спадщини України – одне з найважливіших державних завдань, що виникає в умовах збройного конфлікту, в яких зараз перебуває Україна. З огляду на це нагальною потребою є створення такої системи контролю за збереженням пам'яток культури, яка забезпечувала б їх надійне зберігання, професійну каталогізацію, досконалий механізм контролю за їх переміщенням через державний кордон України й такі технології, що відповідають сучасним міжнародним стандартам розшуку та реституції викрадених культурних цінностей. Незадовільна ситуація з каталогізацією музейних фондів в Україні ускладнює використання міжнародного правового механізму захисту та відстоювання права власності на анексовані пам'ятки культури. Створення єдиної системи електронного обліку пам'яток культури, побудованої на єдиному стандарті опису та каталогізації, в якому враховано сучасний міжнародний досвід, дасть змогу здолати цю проблему.

© О. Л. Калашникова, 2016

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині розробка єдиного стандарту каталогізації артефактів, що відповідав би міжнародним стандартам, залишається майже поза увагою вітчизняних науковців. Аналіз результатів, отриманих закордонними вченими, доводить, що більша частина закордонних досліджень має прикладний характер й спрямована на виконання завдань, що постають перед конкретними музеями у справі формування каталогів їх фондів.

Мета статті – привернути увагу до актуальної проблеми уніфікації національних баз даних про об'єкти культури та запропонувати принципи розробки стандарту каталогізації, що дозволить корелювати систему обліку культурних цінностей України з міжнародними базами даних і сприяти таким чином захисту національної культурної спадщини й економічній безпеці держави.

Виклад основного матеріалу. Результатами анексії Криму та бойових дій у зоні АТО стала втрата 2 млн об'єктів культури на окупованих територіях. Останній прецедент – колекція скіфського золота, яку було вивезено на виставку *“Крим: золото і секрети Чорного моря”*, що проходила з лютого до вересня 2014 р. в Нідерландах у музеї Алларда Пірсона, що належить Університету Амстердама. Експозицію сформовано з музейних предметів п'яти українських музеїв, чотири з яких знаходяться в Криму. Після завершення виставки Університет Амстердама відмовився повертати колекцію до України у зв'язку з тим, що більша частина об'єктів культури не може бути повернутою до Криму, анексованого Росією. В листопаді 2014 р. чотири кримських музеїв подали позов відносно Університету Амстердама з вимогою повернути колекцію, що включає близько 2000 предметів, заставною вартістю 1,5 млн євро. Судовий процес розпочався в січні 2015 р. Як відомо, свої права на колекцію висуває Росія, мотивуючи необхідність повернення предметів до Криму тим, що вони мають зберігатися там, де були свого часу знайдені, й тим, що не можна порушувати цілісність колекції. Згодом Амстердам визнав правомірність участі у процесі української сторони. Але, за прогнозами адвоката з української сторони Маартена Сандерса, процес може тривати дуже довго – до трьох років, і яким буде вирок, допоки невідомо.

Не менш складною є ситуація з об'єктами культури на території Луганської (де знаходяться 18) та Донецької (26 музеїв) областей. Нещодавно заступник міністра культури України Ігор Дмитрович Ліховий висловив занепокоєння щодо можливості вивезення культурних цінностей із цих територій, отже, їх втрати для України, а це ще близько півтора мільйона предметів. До речі, наприкінці 2015 р. (11/11/2015) Рада міністрів ДНР затвердила *“Тимчасовий порядок оформлення права на вивезення/тимчасове вивезення культурних цінностей та їх переміщення через митний кордон Донецької Народної Республіки”*, що збільшує занепокоєння щодо можливості порушення прав України на ті артефакти, які знаходяться на території ДНР.

Чому процес законного захисту та повернення в Україну своїх культурних цінностей “буксує”: хіба не є очевидним факт права власності нашої держави на об'єкти культури, що опинилися на анексованих територіях або в зоні АТО? Виявляється, цю очевидність необхідно доводити, а для цього мають бути документальні підтвердження на право власності, якими є і Державний реєстр національного культурного надбання, і єдина база даних Музейного фонду України. На жаль, зараз процес оформлення Державного реєстру національного культурного надбання не завершено, єдиної бази даних Музейного фонду України немає, відсутні резервні каталоги музеїв, отже, облік музейних колекцій здійснюється безпосередньо в самих музеях, в тому числі тих, що знаходяться на окупованих територіях, доступу до яких немає.

Окремою проблемою є різні принципи опису пам'яток культури у базах даних різних міністерств і відомств, що причетні до процесу збереження, контролю за переміщенням, розшуку та поверненню викрадених, незаконно вивезених чи анексованих об'єктів культури. Все це ускладнює й унеможливує процес міжнародного розшуку та законного повернення в Україну національного культурного надбання.

Для збереження культурної спадщини Україні в умовах збройного конфлікту необхідно насамперед уніфікувати систему зберігання, вивезення/тимчасового вивезення та розшуку викрадених чи незаконно вивезених культурних цінностей. Міністерство культури, що видає дозвільні документи на вивезення/тимчасове вивезення культурних цінностей, митна служба, СБУ, Міністерство внутрішніх справ, що взаємодіє з *Інтерполом*, мають отримати від музею уніфіковану відповідно до єдиного роздробленого стандарту каталогізації інформацію щодо викрадених об'єктів культури або тих, що перебувають у зоні бойових дій чи на окупованих територіях. Якщо такої інформації немає, або вона недостатня й не відповідає міжнародним стандартам, *Інтерпол* взагалі не бере до обліку викрадену пам'ятку культури та не займається її розшуком, а в міжнародних судах важко довести право України на незаконно вивезені чи анексовані пам'ятки культури. Розв'язання цієї актуальної державної проблеми неможливе без розробки єдиного стандарту опису артефактів для музеїв, міністерства культури, внутрішніх справ, митної служби. Розробка такого стандарту з урахуванням міжнародного досвіду – нагальна проблема для України в нинішніх умовах.

Стандартизованим (з урахуванням міжнародного досвіду) має бути передусім опис артефактів у каталогах музеїв, де зберігається значна частина національної культурної спадщини. Але сучасний стан музейних каталогів ніяк не задовольняє. По-перше, вони неповні. Наведемо лише один приклад недосконалості наявних музейних каталогів: у Дніпропетровському художньому музеї з 1949 р. зберігається картина Л. К. Кудрявцева “*Форсування р. Дніпро в районі с. Військове у вересні 1943 р.*”, яку використав (на жаль, не посилаючись на першоджерело) інший художник у діорамі “*Битва за Дніпро*” (м. Дніпропетровськ) (рис. 1).

Рис. 1. Л. К. Кудрявцев “Форсування Дніпра біля с. Військове у вересні 1943 року”, 1450×2000 мм (1949 р.)

Питання не в тому, що твір, м'яко кажучи, списали, а в тому, що картину Л. К. Кудрявцева не було включено до інвентарних книг Дніпропетровського художнього музею ані в післявоєнні роки (що можна якось виправдати), ані пізніше. І таких картин багато в музеях України.

По-друге, інвентаризація, що її було розпочато декілька років тому, не виправила ситуацію. Нині (приклад музеїв Дніпропетровська) робиться тільки звірка документів до наявних у колекціях музеїв артефактів. Відбувається це повільно через брак людей і часу. Щодо власне інвентаризації: складання на підставі наявних інвентаризаційних карток *Науково уніфікованого паспорта експоната*, то про це найближчим часом годі і мріяти з тих самих причин. Як відомо, за наказом МКіТУ № 653 від 25.10.2001 *“Про затвердження Порядку занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання”* зазначені паспорти мали бути складеними на всі унікальні пам'ятки культури з музейних фондів до грудня 2005 р., але роботу й досі не завершено.

По-третє, опис об'єктів культури в музейних каталогах у цілому не відповідає наявним міжнародним стандартам.

Аналіз матеріалів *Каталогу культурних цінностей, викрадених з державних музеїв, заповідників, установ і приватних колекцій (1999–2009 рр.)* [1] щодо відповідності єдиному стандарту каталогізації артефактів з урахуванням міжнародного досвіду (вимоги ICOM (Міжнародна рада музеїв), Model export certificate for cultural objects ЮНЕСКО та ВМО, принципи опису викрадених культурних цінностей в Ідентифікаційній картці (*Object ID*) Інтерполу, система опису культурних цінностей в Експортній ліцензії ЄС), здійснений співробітниками кафедри культурології та митної ідентифікації культурних цінностей Університету митної справи та фінансів у рамках НДР *“Розробка методичного, апаратного та програмного забезпечення системи ідентифікації культурних цінностей для реєстрації та контролю під час переміщення їх через митний кордон України”*, доводить, що самі принципи формування музейних каталогів в Україні не відповідають сучасним міжнародним стандартам.

1. Відсутні єдині принципи каталогізації артефактів, які становили частину Музейного фонду України але були викрадені.

2. Зазначені у *Каталозі* [1] атрибуційні ознаки пам'яток культури не відповідають міжнародній кодифікаційній системі – розробленому ICOM уніфікованому документові опису пам'яток культури (*Object ID*), який виконує роль міжнародного стандарту з 1997 р. Якщо порівняти цей детальний опис видимих ознак об'єкта культури в Обліковій картці (*Object ID*) з описом в музейних каталогах України, результат буде вражаючим. Достатньо зазначити, що в каталогах часто відсутнє навіть фото, що унеможлиблює розшук цих викрадених артефактів, а Інтерпол взагалі не бере до розшуку об'єкта культури за відсутності їхнього фото.

Зазначимо, що уніфікація реєстраційних і дозвільних документів на вивезення культурних цінностей як один зі стратегічних напрямів роботи Сектора культури ЮНЕСКО із заборони та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності передбачена й новою Інструкцією ЮНЕСКО *“Юридичні та практичні заходи проти незаконного обігу культурних цінностей” (Legal and practical measures against illicit trafficking in cultural property)*, затвердженою на третій нараді ЮНЕСКО 18–20 травня 2015 р. [2]. Інструкцією рекомендовано ввести єдиний типовий сертифікат на вивезення культурних цінностей (*Model export certificate for cultural objects*) [3], розроблений спільно Секретаріатом ЮНЕСКО та ВМО, як *“зручний робочий інструмент для боротьби з незаконним обігом культурних ціннос-*

тей» [4, 7]. Принципи опису культурних цінностей у цьому типовому документі, який рекомендовано ЮНЕСКО всім службам (і на цьому зроблено окремий наголос), причетним до процесу збереження, охорони, переміщення та розшуку культурної спадщини, подібні до детального опису об'єктів культури в *Експортній ліцензії ЄС* (рис. 2).

ОБЛІКОВА ІДЕНТИФІКАЦІЙНА КАРТКА ПРЕДМЕТА - OBJECT ID

□ ЗРОБІТЬ ФОТОГРАФІЇ
 Фотографії мають надзвичайно важливе значення для ідентифікації та пошуку викрадених предметів. Окрім фотографій загального вигляду предмета, сфотографуйте крупним планом написи, пошкодження, будь-які пошкодження чи реставраційні втручання. Якщо можливо, помістіть на знімку масштабову лінійку чи предмет відомого розміру.

□ ДАЙТЕ ВІДПОВІД НА ТАКІ ПИТАННЯ:

Тип предмета
 Який тип предмета (иконикс, скульптура, гонимий, маска)?

Матеріал і техніка
 З якого матеріалу було виконано предмет (іде, дерево, пластик, скло)? Техніка виконання (наприклад: різьба, плетіння, гравіювання)?

Розміри
 Які розміри та вага має предмет? Зазначте одиниці вимірювання, які використовуються (наприклад: сантиметри, дюйми), та вкажіть, які розміри вимірюються (наприклад: висота, ширина, товщина).

Написи і пошкодження
 Чи маєть предмет написи, цифри чи написи (наприклад, підпис, напис привітти, мова, пошкодження виконавця (виробника), пробу, відбитки про власність)?

Характерні відмінності
 Чи має предмет певні фізичні особливості, які можуть допомогти у його ідентифікації (наприклад: пошкодження, склад реставрації чи дефекти виробництва)?

Корона
 Чи предмет має назву, за якою він відомий та його автора ідентифікувати (наприклад: ««Бранко»»)?

Тема
 Що зображено або представлено (наприклад: пейзаж, битва, жінка з дитиною)?

Дата чи період
 Коли предмет був виконаний (наприклад: 1893 р., початок ХХІ ст., після Другої світової війни)?

Виробник
 Чи відомо вам, хто виготовив предмет? Це може бути ім'я відомої особи (наприклад: Томас Томпсон), компанії (наприклад: Тейфранк), чи культурна група (наприклад: Того).

□ НАПИШІТЬ КОРОТКИЙ ОПИС
 Сюди також можна вказати будь-яку додаткову інформацію, яка допоможе ідентифікувати предмет (наприклад: колір і форма предмета, де був вироблений).

□ НАДІЙНО ЗБЕРЕГАЙТЕ ІНФОРМАЦІЮ
 Заповнюючи опис предмета, зберігайте інформацію у надійному місці.

Каталог

6. *Икона «Богоматір з немовлям».*
 Поясне зображення Богоматері, яка тримає в лівій руці маленького Христа.
 Приватна власність, м. Дніпропетровськ.
 Вкрадено: 19.09.2002 р.

7. *Икона «Богоматір з Немовлям».*
 Дерево.
 Поясне зображення Богоматері з Немовлям на руках. В окладі.
 Приватна власність, м. Дніпропетровськ.
 Вкрадено: 19.09.2002 р.

Рис. 2. Облікова картка (*Object ID*)

Порівняння українських документів на вивезення культурних цінностей (Свідоцтво) з відповідними документами ЄС і тими, що рекомендовано ЮНЕСКО та ВМО, не потребує навіть коментаря. Достатньо зазначити, що в українському *Свідоцтві на право вивезення/тимчасового вивезення культурної цінності* зазначено лише 5 її ідентифікаційних ознак, з яких митник не може ідентифікувати жодної, крім розмірів, тоді як в *Експортній ліцензії* це 17 боксів (полів) з описовою інформацією про видимі та формальні ознаки предметів, а запропонований ЮНЕСКО та ВМО єдиний типовий сертифікат на вивезення культурних цінностей (*Model export certificate for cultural objects*) (рис. 3) містить 21 бокс з інформацією, необхідною для однозначної ідентифікації об'єкта культури [3].

MODEL EXPORT CERTIFICATE FOR CULTURAL OBJECTS

Each heading must be completed, except headings 2, 12 and 18 if they do not apply

Application	1. Beneficiary applicant requesting the exportation (name and address)	2. Beneficiary applicant's representative (name and address)
	3. Issuing authority (name and address)	4. Export authorization No. _____ Duration: _____ From: ___ / ___ / ___ Country of destination: _____
	5. Initial consignee (and subsequent consignee(s)) if known (name and address)	6. Type of export Permanent export Temporary export Time limit for re-importation: ___ / ___ / ___

Рис. 3. Єдиний типовий сертифікат на вивезення культурних цінностей

Звіт Служби внутрішнього нагляду Сектора культури ЮНЕСКО щодо оцінки нормотворчої діяльності цього сектора у відношенні Конвенції ЮНЕСКО про заходи,

спрямовані на заборону та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності (ЮНЕСКО, Париж, 1970) (*Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property* (UNESCO, Paris, 1970) за 2012–2015 рр. та документ С70/15/3.MSP/6 [2; 5] окремо наголошує на важливості “забезпечити тісний зв’язок між митними органами, спеціалістами управління культурним надбанням та поліцейськими для контролю та надійності такого експортного сертифіката” [4, 7], а для цього здійснювати постійний процес навчання та спільних семінарів представників різних служб, причетних до збереження культурної спадщини.

На цьому шляху виконання рекомендацій ЮНЕСКО та ВМО, розробка єдиного для різних служб стандарту опису та реєстрації культурних цінностей є нагальною проблемою для України задля успішного функціонування нашої системи збереження та охорони культурної спадщини на міжнародному рівні.

Україна як держава – учасник Конвенції ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі права власності на культурні цінності (ЮНЕСКО, Париж, 1970) *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property* (UNESCO, Paris, 1970) несе відповідальність за своєчасне, скоординоване з міжнародними принципами втілення основних положень цієї Конвенції та всіх нормотворчих ініціатив, запропонованих Сектором культури ЮНЕСКО в рамках виконання даної конвенції.

- Насамперед необхідно чітко скоординувати національне законодавство щодо збереження культурної спадщини з міжнародними правилами і стандартами, бо саме існуючими розбіжностями користуються люди, втягнуті у незаконний обіг культурних цінностей. Як зазначено в п. 17 Звіту Сектора культури ЮНЕСКО на Третій нараді ЮНЕСКО з питань виконання Конвенції 1970 р. (травень 2015 р.), “національні положення щодо вищезазначених питань мають бути достатньо чіткими задля запобігання значним розбіжностям в інтерпретації іноземними судами їхніх зобов’язань” [4, 6].

- Плідній співпраці всіх служб України, зацікавлених у збереженні національного культурного надбання, заважає не тільки розбіжність наших принципів реєстрації культурних цінностей (на різних етапах їх збереження, контролю за переміщенням чи розшуку) з міжнародними стандартами, але й наявність розбіжностей в інформації, що міститься в документах про пам’ятку культури, якими керуються різні національні відомства. Це не відповідає п. 5 с Резолюції Третьої наради ЮНЕСКО (документ 3.MSP 8) “створити актуальну і точну національну систему реєстрів культурних цінностей” [4, 11].

Форс-мажорні обставини, в яких опинилася зараз Україна, потребують негайної координації дій силових органів, чиновників України та мистецтвознавців-експертів у галузі культурних цінностей із метою збереження культурної спадщини нашої країни, що є запорукою економічної безпеки держави. Одне з першочергових завдань – розробка уніфікованих принципів опису об’єктів культури у базах даних усіх відомств, що забезпечують зберігання, контроль за переміщенням через кордон, захист і розшук викрадених об’єктів культури. На шляху розв’язання цієї проблеми кафедра культурології та митної ідентифікації культурних цінностей УМСФ спільно з департаментом інформаційних технологій та статистики митної служби розробила й інтегрувала до

ЄАІС (Єдина автоматизована інформаційна система митної служби) програмно-інформаційний комплекс (ПІК) “Переміщення культурних цінностей” як основу Системи реєстрації культурних цінностей. ПІК, що базується на унікальній методиці опису та ідентифікації культурних цінностей, розробленій фахівцями кафедри культурології та митної ідентифікації культурних цінностей, має такі функціональні можливості:

- введення інформації щодо культурних цінностей та завантаження пов’язаних з нею необхідних робочих файлів;
- пошук і перегляд інформації щодо культурних цінностей за визначеними реквізитами;
- перегляд наявних у базі даних, пов’язаних із певними культурними цінностями.

Основою ПІК є реєстраційно-ідентифікаційні форми, де врахований міжнародний стандарт ІСОМ. Вони базуються на принципі детального опису видимих ознак об’єкта культури, що є головним і в картці *Object ID*, запропонованій ІСОМ як рекомендований музеям світу міжнародний уніфікований документ опису пам’яток культури, врахований Інтерполом, а також в *Експортній ліцензії* країн ЄС [6]. Цей принцип дозволяє здійснити однозначну ідентифікацію об’єкта культури, отже, й забезпечити його розшук у разі викрадення, ідентифікацію під час контролю за переміщенням через кордон (рис. 4).

Вважаємо за доцільне провести спільний семінар різних відомств з метою ознайомлення з розробками різних міністерств щодо принципів формування баз даних про об’єкти культури з метою відпрацювання уніфікованих принципів і створення єдиної державної мережі баз даних, що надасть можливість використовувати всю різноманітну інформацію різних служб, тобто забезпечити збереження культурної спадщини України, особливо в умовах збройного конфлікту.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Тільки за умови уніфікації принципів формування баз даних різних міністерств і відомств на основі єдиного стандарту опису та каталогізації можливе створення єдиної мережі електронного обліку та контролю за культурними цінностями, що забезпечує використання інформації про будь-які колекції об’єктів культури та позбавляє необхідності створення резервної документації, відсутність якої особливо в умовах збройного конфлікту не дозволяє встановити реальні обсяги втраченого чи незаконно привласненого й позиватися до міжнародних судових установ щодо законного повернення втраченого Україною. На сучасному етапі, коли ще не сформовано Державний реєстр національного культурного надбання, а документація про об’єкти культури зберігається безпосередньо в музеях (у тому числі й тих, що перебувають на тимчасово окупованих територіях), створення єдиної електронної мережі обліку культурної спадщини – найактуальніша державна проблема. Актуальність розробки єдиного стандарту з використанням найновітнішого міжнародного досвіду у цій сфері зумовлена необхідністю гармонізації національних норм і правил із європейськими та міжнародними вимогами.

На розв’язання цієї важливої державної проблеми й спрямований проект “Єдиний стандарт каталогізації артефактів як засіб збереження культурної спадщини в умовах збройного конфлікту (з урахуванням міжнародного досвіду)”, запропонований кафедрою культурології та митної ідентифікації культурних цінностей УМСФ на конкурс науково-дослідних робіт Міністерства освіти і науки України.

ОПИС ІКОНИ У МИТНІЙ ДОКУМЕНТАЦІЇ		
1. Розмір і форма ікони (висота, ширина, товщина дошки)	<input type="text"/>	
2. Характер основи:	деревина	
3. Стан дошки:	кількість дощок, їх розміри (висота, ширина, товщина)	<input type="text"/>
	характер деформацій	<input type="text"/>
4. Зворотна сторона дошки, її стан:	☐ сліди шашеля	☐ тріщини, розшарування, втрати
	наявність надписів, етикеток, інвентарного номера	<input type="text"/>
	наявність декору (обтягнута тканиною, шпирою, папером, інше)	<input type="text"/>
	характер деформацій	<input type="text"/>
5. Конструкція трипільних пристроїв. Наявність шпонок, їх вид:	лестіччин хвіст	
	подвійний	
6. Характеристика ковчега:	розміри	<input type="text"/>
7. Наявність паволоки:	наявна	
8. Стан левкасу:	наявність	
	пошкодження, втрати	<input type="text"/>
9. Стан фарбового шару:	☐ потертості, розшарування, осипання	
	☐ втрати	
	☐ сліди реставрації	
10. Вид ікони:	хвртня (підкладна)	
11. Характер зображення:	Христос	
	іконографічний тип	<input type="text"/>
12. Наявність окладу:	надписи на іконі	<input type="text"/>
	тип окладу	набірний
	матеріал, з якого зроблено оклад	<input type="text"/>
	стан збереження	<input type="text"/>
13. Характеристика кіота:	наявність	
	матеріал, з якого зроблено	<input type="text"/>
	розміри	<input type="text"/>
	стан збереження	<input type="text"/>
Відомості зі свідчення на право вивезення (тимчасового вивезення):	Автор або країна виробник	
	Назва	
	Час виготовлення	
	Матеріал, техніка	
	Орієнтовна вартість	
Примітки	<input type="text"/>	

Рис. 4. Опис ікони у митній документації

Враховуючи міжнародні напрями подальшого розвитку системи збереження та охорони культурної спадщини, вважаємо за доцільне взяти до уваги Рекомендацій Третьої наради ЮНЕСКО (травень 2015 р.) [4, 13; 7] і включити до основних навчальних програм Інституту “Митна академія” УМСФ тренінги з питань захисту культурної спадщини (рекомендація 8). Також на базі Регіонального навчального центру ВМО організувати проведення регулярних семінарів різних відомств щодо механізмів захисту та збереження культурного надбання (рекомендація 10).

Список використаних джерел:

1. Каталог культурних цінностей, викрадених з державних музеїв, заповідників, установ та приватних колекцій (1999–2009 рр.) / редкол.: Ю. К. Савчук (голова) [та ін.] ; упоряд. : М. Ю. Шандрук, О. В. Юрченко-Микита ; Держ. служба контролю за переміщенням культ. цінностей через держ. кордон України. – К. : [б. в.], 2010. – 136 с.
2. Report of the Secretariat on its activities (June 2012 – May 2015) [Електронний ресурс] // Meeting of States Parties to the UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (UNESCO, Paris, 1970). – Third Meeting, Paris, UNESCO Headquarters, Room II. 18–20 May 2015. – Режим доступу : http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Report_of_the_Secretariat_EN.pdf
3. UNESCO WCO Model export certificate for cultural objects [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001396/139620E.pdf>
4. Совещание государств-участников Конвенции ЮНЕСКО о мерах, направленных на запрещение и предупреждение незаконного ввоза, вывоза и передачи права собственности на культурные ценности [Электронный ресурс]. – Париж, 1820 мая 2015. – 16 с. – Режим доступа : http://www.8_EvaluationIOS_3MSP_final_RU.pdf
5. Document C70/15/3.MSP/8 Meeting of States Parties to the UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (UNESCO, Paris, 1970) Third Meeting [Електронний ресурс]. – Paris, UNESCO Headquarters, Room II 18–20 May 2015. – Режим доступу : http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/10_CreationFund_130515_final_EN.pdf
6. Commission Regulation (EC) № 752/93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unesco.org/culture/natlaws/media/pdf/gb/gb_eec75293_engorof.pdf
7. Recommendations of the Report Report on the Evaluation by the Internal Oversight Service of Standard-setting Work of the Culture Sector (Part II) / ANNEX [Електронний ресурс] // Document C70/15/3.MSP/8 Meeting of States Parties to the UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property (UNESCO, Paris, 1970) Third Meeting. – Paris, UNESCO Headquarters, Room II 18–20 May 2015– Режим доступу : http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Discussions_on_Draft_Operational_Guidelines_EN.pdf